

2024-07-04
S2024/01350

Socialdepartementet

Kommerskollegium
Box 6803
113 86 Stockholm

Uppdrag till Kommerskollegium att anmäla förslag till ändringar av lag till Europeiska kommissionen

Beslut

Regeringskansliet beslutar att till Europeiska kommissionen (EU-kommissionen) anmäla bilagda förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622), se *bilaga*. Anmälan sker enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (anmälningsdirektivet) samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 september 2006 om tjänster på den inre marknaden (tjänstedirektivet).

Kommerskollegium ombeds verkställa anmälan.

Bakgrund

Regeringen har den 4 juli 2024 beslutat lagrådsremissen Bättre förutsättningar för besöksnäringen i fråga om småskalig produktion av alkoholdrycker (S2024/01343) med förslag till ändringar i alkohollagen.

Föreskrifter som anmäls till Europeiska kommissionen enligt anmälningsdirektivet

5 kap. 2 §, 5 a kap. 1–19 §§, 8 kap. 7 §, 9 kap. 2, 3, 11, 12, 17 och 18 a §§ förslag till lag om ändring i alkohollagen.

Föreskrifter som anmäls till Europeiska kommissionen enligt tjänstedirektivet

5 a kap. 3, 4 och 15 §§ förslag till lag om ändring i alkohollagen.

Föreskrifternas huvudinnehåll

Det föreslås att det i 5 kap. 2 § andra stycket alkohollagen ska införas en bestämmelse som innebär att den som har ett gårdsförsäljningstillstånd får bedriva detaljhandel med egentillverkade alkoholdrycker i enlighet med bestämmelserna i det föreslagna nya 5 a kap. alkohollagen om gårdsförsäljning.

Det nya 5 a kap. innehåller bl.a. bestämmelser om krav på och förutsättningar för att beviljas gårdsförsäljningstillstånd.

Gårdsförsäljningstillstånd får enbart meddelas oberoende tillverkare som på egen hand yrkesmässigt tillverkar alkoholdrycker. Tillverkarens årsproduktion får inte överstiga 75 000 liter spritdrycker, 400 000 liter jästa alkoholdrycker med upp till 10 volymprocent alkohol, och 200 000 liter jästa alkoholdrycker med mer än 10 volymprocent alkohol. Tillverkare av vin ska dessutom tillverka vinet av druvor som uteslutande kommer från tillverkarens egna odlingar.

Gårdsförsäljning får bedrivas från endast ett försäljningsställe, vilket är den plats där huvuddelen av alkoholdryckerna har tillverkats. För tillverkare av vin kan försäljningsstället alternativt vara den plats där huvuddelen av druvorna har odlats.

Gårdsförsäljning får endast ske till konsumenter som deltar i ett besöksarrangemang som har anordnats av tillståndshavaren och som har anknytning till den aktuella alkoholdrycken. Besöksarrangemanget ska genomföras i nära anslutning till försäljningsstället.

Besöksarrangemanget ska ha ett kunskapshöjande inslag och viss varaktighet samt erbjudas till konsumenter mot betalning.

Vid gårdsförsäljning får försäljningen till varje enskild konsument vid samma besökstillfälle inte överstiga 0,7 liter spritdrycker, tre liter vin, tre liter starköl och tre liter andra jästa alkoholdrycker. Priset på alkoholdryckerna och besöksarrangemanget får inte sättas lägre än tillverkningskostnaden respektive självkostnaden samt ett skäligt påslag.

Därutöver finns det i 5 a kap. bl.a. bestämmelser om tillståndsförfarandet, egenkontroll och uppgiftslämnande, tidsbegränsning av tillstånd, begränsade tider för försäljning och krav på information om alkoholens skadeverkningar.

I 8 kap. 7 § andra stycket alkohollagen föreslås att den som har gårdsförsäljningstillstånd även ska få bedriva provsmakning av de egentillverkade alkoholdryckerna.

I 9 kap. alkohollagen föreslås att vissa regler om tillsyn även ska gälla vid gårdsförsäljning.

Alkohollagens allmänna bestämmelser om t.ex. åldersgränser och straffansvar gäller även för gårdsförsäljning.

Föreskrifternas syfte

Genom förslaget till ändring i alkohollagen införs en tidsbegränsad möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker. Syftet är att förbättra förutsättningarna för småskaliga dryckesproducenter genom att främja lokal besöksnäring och måltidsturism. Det ger fler möjlighet att leva och verka i hela landet. Småskaliga mat- och dryckesproducenter kan genom måltidsturism också bidra till en ökad förståelse hos konsumenten om hur

livsmedelsproduktion fungerar och därmed en ökad kvalitetsmedvetenhet.

Gårdsförsäljning av alkoholdrycker antas ha gynnande effekter för besöksnäringen där upplevelser med mat och dryck kan spela en viktig roll. Många alkoholdrycksproducerande företag i Sverige har besöksverksamhet i någon omfattning. Det kan röra sig om provsmakningar, servering och ibland fullskalig kost och logi samt konferensmöjligheter. Nuvarande förbud mot att sälja sina produkter från tillverkningsstället upplevs av många dryckesproducenter som begränsande för möjligheten att utveckla nya affärsidéer i hela landet.

Intresset för turistupplevelser med anknytning till mat och dryck växer. Sverige anses ha ett betydande utrymme att utvecklas för att ta emot fler besökare, och kunna bli en tillväxtmotor för den lokala besöksnäringen i hela landet. Gårdsförsäljning av alkoholdrycker utgör ett viktigt verktyg för en sådan utveckling.

Genom kravet på att försäljning av alkoholdrycker endast får ske efter att konsumenten har deltagit i ett besöksarrangemang kopplas gårdsförsäljning till besöksnäringen. Fokuset vid gårdsförsäljning är således den hantverksmässiga dryckesproduktionen och besöksupplevelsen, vilket gör att denna försäljningsform särskiljs från Systembolagets detaljhandel.

Alkoholkonsumtion är förknippad med hälsorisker. Därför föreslås, utöver kravet på besöksarrangemang, flera begränsningar i möjligheten att bedriva gårdsförsäljning. De föreslagna kraven för att få bedriva gårdsförsäljning, t.ex. krav på tillstånd, tillverkningskrav och regler för försäljning, innehåller rättsligt bindande och tvingande krav för den som vill bedriva gårdsförsäljning. Förslagen syftar till att begränsa tillgängligheten till alkohol genom gårdsförsäljning för att därigenom begränsa de

hälsorisker och olägenheter som är förenade med bruk av dessa produkter. Kraven är nödvändiga för att reformen ska vara i linje med svensk alkohol- och folkhälsopolitik och arbetet med att minska tillgängligheten till alkohol.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ändringarna i alkohollagen föreslås träda i kraft den 1 juni 2025. Lagen föreslås vara tidsbegränsad och upphöra att gälla sex år från ikraftträdandet.

Konsekvensanalys

Den modell för gårdsförsäljning som nu är aktuell innebär att aktörer som tillverkar alkoholdrycker i Sverige under vissa förutsättningar ges en möjlighet att på tillverknings- eller odlingsstället sälja sina alkoholdrycker vid sidan av Systembolaget. En sådan reglering kan ses som ett handelshinder enligt artikel 34 i EUF-fördraget, men kan motiveras enligt ett av undantagen i artikel 36 i EUF-fördraget. Det bör framhållas att det finns möjligheter för utlandsbaserade tillverkare att nå svenska konsumenter vid sidan av detaljhandelsmonopolet. En utländsk tillverkare av alkoholdrycker kan bedriva partihandel under förutsättning att denna godkänts som upplagshavare eller som registrerad varumottagare för sådana varor. Därutöver får personer som har fyllt 20 år föra in alkoholdrycker från ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) genom yrkesmässig befordran eller annan oberoende mellanhand, om dryckerna är avsedda för personligt bruk. Tillverkare av alkoholdrycker etablerade i andra EES-länder har alltså möjlighet att genom distanshandel sälja sina drycker till svenska konsumenter, med det förbehållet att tillverkaren själv inte får transportera alkoholdryckerna till konsumenterna. Den föreslagna regleringen innebär inte att det införs några nya restriktioner för importörer av alkoholdrycker. Det kommer inte heller att finnas något i den föreslagna

regleringen som hindrar att en utlandsbaserad tillverkare etablerar produktion i Sverige.

Reformen innehåller rättsligt bindande och tvingande krav för de småskaliga tillverkare som vill sälja sina egentillverkade och hantverksmässigt framställda alkoholdrycker. Även dessa krav kan ses som ett handelshinder.

Genom att uppställa krav som innebär att gårdsförsäljning tydligt knyts till besöksnäring och lokal produktion säkerställs att försäljningen kommer att vara av sådan begränsad omfattning att den inte utgör ett alternativ till den detaljhandel som Systembolaget bedriver.

Begränsningen till tillverkare i Sverige är också en förutsättning för ett välfungerande tillsynssystem som kan säkerställa att alkohollagens regler följs. Även krav som innebär begränsningar av hur mycket som får säljas till en kund per köptillfälle och under vilka tider som gårdsförsäljning får bedrivas begränsar tillgängligheten och säkerställer därmed ett fortsatt högt skydd för folkhälsan.

Begränsningarna minskar risken för negativ påverkan på människors hälsa och liv och innebär att skyddet för barn och unga upprätthålls. Syftet med reformen är att främja lokal besöksnäring i hela landet. Samtidigt innebär den att konsumenters tillgång till alkohol ökar. Förslagen är därför utformade så att syftet med reformen uppnås, samtidigt som det höga skyddet för folkhälsan bibehålls genom att tillgången till alkohol begränsas.

De bestämmelser som begränsar hur gårdsförsäljning får bedrivas bedöms sammanfattningsvis vara nödvändiga för att skydda folkhälsan och enskilda människors hälsa. Utöver folkhälsoskäl bör det framhållas att ett underordnat syfte med att begränsa vilka tillverkare som kan få bedriva gårdsförsäljning är att främja turism och

lokal produktion inte minst på landsbygden. Kravet på systematik och sammanhang utesluter inte att en restriktiv reglering som syftar till att exempelvis skydda folkhälsan innehåller delar med delvis andra mål (jfr målet Zeturf (C-212/08, EU:C:2011:437)).

Enligt EU-domstolens avgörande i målet Visnapuu (C-198/14, EU:C:2015:751) kan en begränsad form av gårdsförsäljning av alkoholdrycker vid sidan av ett detaljhandelsmonopol vara godtagbar om den är av begränsad omfattning samt avser traditionell och hantverksmässig produktion. Enligt förslaget får gårdsförsäljning endast bedrivas av oberoende tillverkare som tillverkar sina alkoholdrycker på egen hand och som har en begränsad årsproduktion. I detta ligger att produktionen ska vara hantverksmässig. Att tillverka alkoholdrycker i liten skala är en tidskrävande process som förutsätter kunskaper och färdigheter inom livsmedelsproduktion och råvaruhantering. Tillverkaren måste också kunna visa att han eller hon är lämplig att utöva verksamheten. Flera av de drycker som kan komma att säljas genom gårdsförsäljning är av traditionell karaktär, exempelvis öl och cider som har en mångårig svensk tradition.

Genom volymbegränsningar och prissättningsregler säkerställs att den eventuella konkurrensfördel som medges gårdsförsäljare blir högst begränsad i jämförelse med producenter av alkoholdrycker i andra länder. Utformningen av den modell för gårdsförsäljning som nu är aktuell innebär att åtgärden inte kan anses utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna.

Förutsättningarna för mindre ingripande begränsningar för att få bedriva gårdsförsäljning har bedömts i de fall det funnits olika alternativ. Några mindre ingripande åtgärder för att skydda folkhälsan bedöms inte föreligga.

Regleringen är anpassad så att ett fortsatt högt skydd för folkhälsan kan upprätthållas utan onödigt långtgående förbud eller begränsningar. Åtgärderna bedöms därför vara lämpliga. Förslagen bedöms sammanfattningsvis vara proportionerliga. Kraven utgår från motsvarande krav för annan handel med och servering av alkoholdrycker, vilket säkerställer att regleringen på alkoholområdet är sammanhängande och systematisk.

På Regeringskansliets vägnar

Johanna Mihaic

Kopia till

Statsrådsberedningen, Kansliet för EU-rättsliga och institutionella frågor
Utrikesdepartementet, Enheten för internationell handelspolitik och EU:s inre marknad